

Acar: “Toplulaştırma; tarımda verimi arttırır, harcamaları düşürür”

Tarım arazilerinde verimi arttırmak, etkin bir arazi işleme faaliyetine olanak sağlayarak, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünyada rağbet gören ve tarım yetkililerinin teşvik etmeye çalıştığı arazi toplulaştırması konusunda Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Tarımsal Altyapı ve Arazi Değerlendirme Şube Müdür Vekili İbrahim Acar ile bir söyleşi gerçekleştirdik.

Gerçekleşen söyleşide toplulaştırma sistemi ile dünya, Türkiye ve Kayseri’deki toplulaştırma faaliyetleri hakkında bilgiler veren Şube Müdür Vekili Acar, “Toplulaştırma uygulaması ile tarım arazilerinde iş gücü, zaman ve sermaye unsurlarından tasarruf sağlanırken, tarımsal üretim ile verimi arttırmak mümkün olmaktadır” dedi.

TOPLULAŞTIRMA NEDİR?

Bir işletmeye ait farklı yerlerde ve farklı değerlerde bulunan parsel veya hisselerin, mümkün olduğunca bir araya getirilerek modern tarım işletmeciliği esaslarına uygun ve sulama hizmetlerinden azami derecede istifade edilebilecek şekilde birleştirilmesi ve yeniden şekillendirilmesidir.

TOPLULAŞTIRMADA AMAÇLANAN ŞEYLER NELERDİR?

Toplulaştırmada amaç; tarım işletmelerinin sahip oldukları küçük, parçalı ve dağınık arazileri modern tarım işletmeciliğine göre yeniden düzenleyerek, daha az zaman, iş gücü ve sermaye kullanımı sağlayıp, üretim faktörlerinden en iyi biçimde faydalanmak, tarımsal üretimi ve tarımsal işletmelerin verimliliğini arttırmak ve kırsal kesimde yaşayan insanların hayat standartlarını yükseltmektir.

DÜNYADA TOPLULAŞTIRMA NE DURUMDADIR?

Özellikle ABD, Avrupa Birliği ve Kanada gibi gelişmiş ülkeler toplulaştırma konusunda dünyaya önderlik etmekte, hatta gelişmiş ülkelerin pek çoğu II. merhale toplulaştırma projelerini tamamlamış durumdadırlar. Yani gelişmiş ülkelerde de toplulaştırma uygulamaları da gelişmiştir.

TOPLULAŞTIRMA KONUSUNDA ÜLKEMİZDE DURUM NEDİR?

Ülkemizdeki tarım işletmelerinin sayıları her geçen gün artmakta ve buna bağlı olarak da işletme büyüklükleri azalmakta iken, AB ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ülkelerde, işletme sayılarında azalma, ortalama işletme büyüklüklerinde ise artma görülmektedir. Küçük ve çok parçalı işletme yapısı, teknoloji kullanımını güçleştirmekte, emek verimliliğini düşürmekte, yeterli sermaye birikimini engellemektedir. Ülkemizdeki tarım işletmeleri incelendiğinde, işletme sayısının fazlalığına karşın, işletme başına düşen ortalama arazi miktarının 59 dekar gibi düşük bir seviyede olması, toplam 23,8 milyon hektar tarım arazisinde 3 milyon tarımsal işletme ve bu işletmelerde 40 milyon hissedar bulunması gibi yapısal sorunların olduğu görülmektedir. Bu parçalı ve dağınık yapı, tarımdaki verimliliği ve sürdürülebilirliği olumsuz etkilemektedir. Ülkemizde işletme başına düşen parsel sayısı 10 olup, toplulaştırma çalışmalarının en önemli hedeflerinden birisi bu sayıyı 3-4 parsel çekebilmektir. Ülkemizde arazi toplulaştırma çalışmaları, ilk olarak 1961 yılında Konya İli Çumra İlçesine bağlı Kargın Köyünde yapılmıştır. Burada yapılan toplulaştırma dar anlamda yapılmış olup, sadece parsellerin gruplandırılması şeklinde olmuştur. 1961 yılından 2002 yılına kadar geçen 41 yıl boyunca 450 bin hektar alanda çalışmalar yürütülmüştür. Arazi toplulaştırması 2002 yılında hız kazanmaya başlamış ve özellikle 2009 yılından sonra GAP projesi ile büyük bir ivme kazanarak, 59 ilde 5 milyon ha alanı kapsayan bir proje durumuna gelmiştir. Halen ülkemiz genelinde yaklaşık 2 milyon hektar alanda arazi toplulaştırma çalışmaları devam etmektedir.

KAYSERİ'DEKİ TOPLULAŞTIRMA HAKKINDA BİZE BİLGİ VEREBİLİR MİSİNİZ?

İlimizde çiftçi kayıt sisteminde 21 bin165 adet tarım işletmesi bulunmakta olup, ortalama işletme büyüklüğü 110,65 dekar ve işletme başına düşen parsel sayısı 16,6 adettir. Ayrıca 50 dekarın altında arazi büyüklüğüne sahip işletmelerin oranı yüzde 25,47 iken, 100 dekarın altında araziye sahip işletmelerin oranı ise yüzde 63,75'tir. İlimizdeki ilk arazi toplulaştırma çalışması, 2002-2011 yılları arasında Yahyalı ilçesi Kocahacılı, Kopçu ve Yerköy ile Yeşilhisar ilçesi Musahacılı yerleşim yerlerinde 69,77 hektar alanda yapılmış ve tamamlanmıştır. Sonraki yıllarda Pınarbaşı ilçemizde 8, Sarioğlan ilçemizde 7 yerleşim yerinde toplamda 31 bin 504 hektar toplulaştırma projeleri tamamlanmıştır. Devam eden ve yakın zamanda bitirilmesi hedeflenen projelerle Bünyan'da 24, Kocasinan'da 20, Melikgazi'de 6 yerleşim yerinde olmak üzere toplam 130 bin 340 hektar alanda proje çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca bu günlerde ihale aşamasında olan Tomarza'da 16, Develi'de 21 yerleşim yerinde olmak üzere yaklaşık olarak 95 bin 885 hektar alanda da toplulaştırma çalışmalarına başlanılacaktır. İlimizde yapılan toplulaştırma çalışmaları ülke genelinin yaklaşık yüzde 3,5'ine tekabül etmektedir.

ÜLKEMİZDE TOPLULAŞTIRMA YOĞUNLUĞU OLAN İLLER HANGİLERİDİR?

Toplulaştırmanın hız kazanması GAP ve KOP gibi büyük ovalara hitap eden projelerle başladığından, doğal olarak bu bölge illerinde en yüksek seviyededir. Örnek verecek olursak toplulaştırma çalışmalarında, Konya 538,33 hektar, Diyarbakır 608,25 hektar ve Şanlıurfa 1.903,28 hektar ile ön sıralarda yer almaktadır. Proje uygulanmayan iller genellikle çok engebeli ve deniz kenarı illerdir.

ARAZİ PARÇALANMASININ SAKINCALARI VE OLUMSUZ ETKİLERİ NELERDİR?

Arazinin Kullanımındaki Etkileri

Bir tarım işletmesinin toprakları parçalı olduğunda oransal olarak tarla sınırları, yol ve su arkları için ayrılan alan artacağından bir kısım tarım arazisi kullanılamaz. Parselin uzunluğu, şeklin düzensizliği ve uzunluk-genişlik oranı arttıkça, arazi yüzeyine oranla sınır kaybı, dolayısıyla arazi kaybı da artmaktadır. Sınır kayıpları açısından ise en elverişli parsel şekli kare, İşleme kolaylığı ve zaman kaybı açısından ise dikdörtgen, parsellerdir. Miras yasalarına göre yapılan arazi parçalanmalarında tarla genellikle uzunluğuna pay edildiğinden, uzunluk-genişlik oranı gittikçe büyümekte ve sonuçta sınırlar dolayısıyla arazi kaybı arttığı gibi, parseller de ekonomik olmayan bir biçim almaktadır.

İşçilik Giderleri Üzerine Etkisi

Fazla parçalı arazilerde işçilik gideri, toplu olanlara kıyasla daha yüksektir. Çoğu işlerde iş saati iş yerinde başladığı halde, tarım işgücünde iş saati işletme avlusunda başlar. Yani işletme avlusundan iş yerine gidinceye kadar geçen zaman iş saatine dahildir. Fakat bu zaman verimli bir şekilde kullanılmamaktadır. Parsel çok küçük olduğunda, yani tarladaki iş, 1 işgünü doldurmadığı veya sık sık tarla değiştirmek gerektiğinde işgücü verimli bir şekilde değerlendirilemez. İş yerlerine gidiş geliş ve aletlerin tekrar toplanması zaman kaybına neden olur. Ortalama parsel büyüklüğü küçüldükçe ve yer değiştirme sıklıkla, verimsiz zaman o oranda artar. Genellikle küçük işletmelerde, yapılan iş, bir parseldeki iş gününü doldurmadığından çiftçi erken eve döner. Bu takdirde ya zamanını boş geçirir ya da daha az önemli işlerle meşgul olur.

Üretim Üzerine Etkisi

Parsellerin küçük oluşu ürün miktarı üzerine de etki eder. Küçük parsellerin ürün miktarı üzerine etkisi doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki türdür. Birincisi doğrudan etkisi ile, küçük parçalarda kenar şeridinin etkisiyle ürün miktarındaki azalma. İkincisi ise dolaylı etkisi ile parçanın küçüklüğünün ekim, bakım ve hasat sırasında yarattığı çalışma gücünü gösterebilir.

TOPLULAŞTIRMAYI ZORUNLU KILAN SEBEPLER YANİ TOPLULAŞTIRMANIN GEREKÇELERİ NELERDİR?

Bunları maddeler halinde sıralarsak daha anlaşılır olur diye düşünüyorum. Bunlar ise; arazilerin parçalanmasının tarım işletmelerinde işgücü, sermaye ve üretim kayıplarını artırması, parsellerin bir kısmının servis yolları, sulama ve drenaj kanalından faydalanamaması, parsellerin miras yolu ile rastgele ve şekilsiz bölünmesi, yeni kanal ve yollarla mevcut parsellerin daha da parçalanması ve sulama, karayolu, demiryolu vs. kamu yatırımlarında kamulaştırma maliyetlerinin yüksekliği ve çok zaman almasıdır.

TOPLULAŞTIRMANIN FAYDALARI NELERDİR?

Bu faydaları, kazanımları ekonomik ve sosyal fayda olarak gruplandırabiliriz.

Ekonomik Faydalar

Ekonomik faydalar içerisinde; parçalı ve dağınık araziler birleştirilmesi, parsellere ulaşım daha kolay ve ekonomik hale gelmesi ve makine ekipman kullanımının verimli olması, tarla sınırları ve kullanılmayacak kadar küçük alanlar ortadan kalktığı için ekilebilir arazi miktarının artması, sulama oranlarının artması, sulama projelerinin maliyetinde tasarruf sağlanması, arazi sahiplerine kamulaştırma bedeli yerine arazi verilerek toprağından kopmasının önlenmesi, işletme merkezi ile parseller arasındaki mesafelerin azalması ve her parselin yola bağlanması, tarım işletmelerinde işgücü tasarrufunun sağlanması, parsellerin korunmasında kullanılan malzemede tasarrufun sağlanması ve tarım işletmelerinde net gelir artışının sağlanmasıdır.

Sosyal Faydalar

Toplulaştırmanın sosyal faydalarına gelince; proje alanında sosyal huzur sağlanmaktadır. Şöyle ki; sulama alanlarında varisler arasında meydana gelen mülkiyet ve sınır anlaşmazlıkları, çiftçiler arasındaki sulama suyu, geçit ve yol anlaşmazlıkları ancak arazi toplulaştırma projelerinin uygulanmasıyla ortadan kalkmakta ve böylece sosyal huzur temininde önemli ölçüde fayda sağlanmaktadır. Arazi toplulaştırma çalışmaları bu yönüyle de mahkemelerin de yükünü azaltmaktadır.

SON OLARAK ÇİFTÇİLER TOPLULAŞTIRMA UYGULAMASINDAN MEMNUN MU?

Toplulaştırmaya karşı en önemli direnç noktalarından biri, çiftçilerimizin toprağına bağlılığıdır. İnsanımız özellikle atalarından kalan toprağın elinden çıkarak başka yerlerden toprak sahibi olmaya tepki göstermektedir. Ayrıca yerleşim yerine yakın olup ileride arsa amaçlı kullanmayı düşündüğü parselleri tarım dışı başka bir amaçla kullanamayacağını kabullenmek istememektedir. Ancak bu gibi zorluklarına karşılık, zaman içinde toplulaştırmanın faydaları hissedilmeye başlandıkça bu gibi direnç noktaları memnuniyete dönüşmektedir. Ben zamanla toplulaştırmanın çiftçilerimiz tarafından benimseneceğini ve tercih edileceğini düşünüyorum.